

המגיד המפורסם הגאון הצדיק רבי ראובן קרלנשטיין זצ"ל, סבל ממחלה איומה בכליותיו, עד שהרופאים הכריעו כי אין מנוס מהשתלת כליה, ויפה שעה אחת קודם. הימים היו טרם הוקם הארגון הנפלא "מתנת חיים" ובארץ לא נמצאה כליה מתאימה לסוג דמו הנדיר. הוחלט לשולחו לניו יורק, שם יש סיכוי גבוה יותר למצוא כליה מתאימה, ואם ישהה שם וימתין יוכלו להזמינו ברגע הנכון, ולהשתיל בו את הכליה הנכספת.

נפרד רבי ראובן ממשפחתו ומילדיו בדמעות געגועים, וטס לארצות הברית, לשהות שאיש אינו יודע לאמוד את אורכה. השהות הלכה והתארכה, ימים ושבעות חלפו, גם חודשים ואפילו שנה. בני המשפחה מתגעגעים ומייחלים לחזרתו, והוא תקוע בהמתנה לכליה...

חלפה שנה, ועוד שנה, נערכה בר מצווה כשאבא מעבר לים, גם פסח וראש השנה, סוכות פורים, כשאבא איננו. המחלה מכאיבה, הגעגועים צורבים, והוא עדיין ממתין לשיחה שתבשר על הכליה הנכספת... שנתיים וחצי של המתנה מתישה וקשה חלפו, פנה אליו אחד מעסקני הרפואה בניו יורק, הרב ברוך שמשון הברשטאם שליט"א, והציע כי הרב יטוס לקליפורניה, אל בית החולים בסאן פרנסיסקו הענקית. יש שם מרכז רפואי ענק להשתלות, מגיעות לשם הרבה יותר כליות. שם יש סיכוי ביותר להשיג כליה תואמת, ואף התנדב ללוותו בדרך.

לא בנקל הסכים רבי ראובן למסע הזה, לבסוף נעתר להפצרות הרב הברשטאם שנטה לסיכויים הגבוהים יותר שם, והשניים יצאו לדרך. שדה התעופה הבינלאומי של סאן פרנסיסקו, קידם את פניהם ברוח לילית קרירה. הם ירדו מהמטוס אחרי טיסה ארוכה ומתישה. ומיהרו למלון שהזמינו מראש. כשהגיעו ליעדם השעון כבר הורה על השעה 3 לפנות בוקר, והם מיהרו למנוחת לילה קצרה. בשעה 6:30 בבוקר, הופרה מנחתם והופרעה שלוותם. שוטרים חמורי סבר דפקו על דלת חדרם, וביקשו לדעת את זהותם בדחיפות. הרב קרלנשטיין כלל לא הבין מה אמרו השוטרים. הוא רק הביט בהבעת פניו של הרב הברשטאם שנראה מודאג ומבולבל מאוד... אחר כמה דקות בירור ראה את הרב הברשטאם מתקשר באמצעות הטלפון המשטרתי ומשוחח ארוכות באנגלית - שיחה ממנה לא הבין אף מילה, כמוכן. הוא הבחין רק בפניו המורידות והמסמיקות חליפות, בהלם שעל פניו, ובטונים הגבוהים והלחוצים בהם נוהלה השיחה. כשהסתיימה השיחה הארוכה, הקולנית והלחוצה. השיב הרב הברשטאם את הטלפון לשוטרים וזירז את רבי ראובן לבוא עמו לבית החולים המקומי, לתור שנקבע להם.

הם מיהרו להגיע לבית החולים והחלו בהליך רישום להמתנה לכליה. בדיקות רפואיות ובדיקות התאמה. כל אותה עת הבחין רבי ראובן כי פניו של הרב הברשטאם אינן כתמול. שלשום, ניכר כי דרמה של ממש עבר בבוקר. הוא לא רצה להטריד יותר מדי, רק הציע: 'דאגה בלב איש ישיחנה, אולי תואיל לספר לי מה התרחש כי לא הבנתי מילה...'.

סיפר הרב: בזמן בו שהינו במטוס. בין שמים לארץ. קיבלה רעייתי שיחת טלפון מבית החולים ונאמר לה כי נמצאה הכליה המבוקשת. בשעה טובה ומוצלחת. כל הבדיקות מעלות כי הכליה תואמת. רק לבוא ולהיכנס להשתלה... מאותו רגע, החלה רעייתי במסע לחצים מטורף. וניסתה לאתר אפילו את קברניט הטיסה... הכליה שאנו מחכים לה שנתיים וחצי. הכליה שהרב ומשפחתו מחכים לה כל כך - נמצאה.

ואנחנו מנותקים! כשנחתנו, לא התקשרתי אליה כי לא רציתי להפריע את מנוחתה. לו הייתי מתקשר אז, אולי היינו מספיקים את הכליה האבודה... היא כלל לא נחה - הייתה עסוקה במרדף אחרינו! הוא ספק כף אל כף באכזבה, ודמעות החלו לזלוג מעיניו. היא המשיכה להפוך את אמריקה, הפעילה עסקנים שהפעילו את המשטרה, במסע חוצה יבשת מברוקלין בניו יורק לסאן פרנסיסקו שבקליפורניה, כדי להצליח לאתרנו ולהודיענו. ובזמן הזה אנחנו ישנים, ישנים... כשהכליה מחכה לך, מחכה! - - - עד שהמודיעין מצא היכן אנו מתאכסנים, עד שניידת ראשונה הגיע אלינו, עד שאיתרו אותנו השוטרים - חלף זמן רב ויקר מאוד, מאוד... כאן פרץ הרב הברשטאם בבכי: 'השעות חלפו, ובית החולים העביר את הכליה לאדם אחר. מישהו אחר זכה בכליה, והרב נותר ברשימת ההמתנה' - - -

אוי, איזו טעות גורלית... רבי ראובן הגיב בשלוות נפש כדרכו: 'הרב הברשטאם, מה לך מצטער כל כך? הבה נצא בריקוד של הודאה לקדוש ברוך הוא מסובב כל הסיבות שהציל אותי! תודה לבורא עולם על חסדו הגדול, תודה להשם על הניסיון הזה! מכל הלב ובשמחה עצומה אני מודה לבורא עולם על הרעה, כי אני בטוח בו שגם זו לטובה - הרי הוא סיבב כך שאחרי שנתיים וחצי של המתנה אהיה בין העננים מנותק קשר בדיוק בשעה היעודה - יש חסד הבורא שקוף וברור מזה? כל

תשובה

לעילוי נשמת

הרב אלטר אהרן יצחק

הרשקוביץ זצ"ל

י"ז בטבת תשע"ו

הערות / הארות

נא לשלוח למייל:

shuly3910@gmail.com

הפצה: מייל, דרשו, אור נקי,
לדעת, אידישע ווינקעל

נא לעורר רחמי שמים מרובים על

הגאון רבי שלמה בן יונה חממה שליט"א | הרבנית פייגא ציפורה בת הדסה שתחי'

בתוך שאר חולי ישראל

אורחי בית החולים הענקי בסן פרנסיסקו, השתוממו לראות יהודי של צורה עומד ומרקד בחצר בית החולים, כאילו קיבל עתה את הבשורה הטובה בחייהם!
 שלושה חודשים חלפו מאז, נמצאה הכליה המתאימה בסן פרנסיסקו, והושתלה בגופו של רבי ראובן שזכה בחיים חדשים למשך יותר משלושים שנה. בתקופת ההמתנה להשתלה התברר כי הכליות שנתרמו באותו יום בניו יורק היו מזוהמות, ושני המושתלים לא שרדו את ההשתלה, כך שנפשו של רבי ראובן הייתה לו לשלל והוא ניצל ממוות בטוח. ה'טעות' גרמה להצלה.

הסגולה הטובה ביותר

הגאון רבי דב יפה זצוק"ל

ראוי לאדם להרגיש שאין הקב"ה חייב לו מאומה, אפילו אם היה צדיק כמשה רבנו. כמו שאומרים חז"ל על הפסוק "ואתחנן אל ה'", אמר ר' יוחנן: מכאן שאין לבריה כלום אצל בוראה, שהרי משה רבן של כל הנביאים, לא בא אלא בלשון תחנונים. (המילה תחנונים מוצאה מחינם - לומר שגם משה לא ביקש אלא מתנת חינם) - והטעם פשוט - כמו שאמרו חז"ל על הפסוק "מי הקדימני ואשלם" (איוב מ"א) וכי ציוחי לעשות מזוזה לפני שנתתי בית, וכי ציויתי להניח תפילין לפני שנתתי יד, וכי ציויתי לתת צדקה לפני שנתתי ממון, וכו', נמצא: שכבר הקב"ה שילם לאדם בכפלי כפליים עוד לפני שהתחיל לעשות מצוות, ולמה יגיע לו אחר כך?!

ועוד, וכי יתפאר אדם - מיליונים אנשים פגשתי ברחוב ואף אחד לא רצחתי? רק השוטה יוכל להתפאר בכך! - ואם התפאר בכך יאמרו לו: בעד הימנעות מרציחה אין מגיע "ישר כוח", להיפך, הרוצח הוא מנוול!

וכן הדרך בכל עבודת ה', כי היושר הפשוט ביותר מחייב לעשות את רצונו של בוראי אשר כה התחסד עמדי, וכיון שזה היושר הפשוט ביותר. אין מגיע בעד זה שכר. אלא להיפך. מי שנמנע מעבודת ה', ועובר על מצוותיו. מגיע לו עונש! באמת השכר על המצוות, הוא רק מחסדי ה', ולא כשכר בעל הבית לפועל.

ואילו היה האדם מרגיש, שאין הקב"ה חייב לו מאומה. היה שמח ועלז, ומלא צהלה וחדווה על אשר יש לו - כי הן הכול מציאה ורווח נקי! לא היה מצטער כל כך על אשר חסר לו.

וכן ראוי לאדם להתבונן, שישנם רבים מאד, אשר מצבם גרוע בהרבה משלו, והיו חושבים את עצמם מאושרים אילו היו במקומו, ובפרט עכשיו שרבים אין להם אפילו דירה שתגן עליהם ועל ילדיהם ממטר ומקור, ורבים חסרים לחם ממש, ודאי שיכול האדם להפטר מדאגות חינם. ומצער שווא.

הכלל: ראוי לאדם לזכור את אשר יש לו, ולא לשים לב כל כך לאשר חסר לו, ואז יאושר גורלן - אושר בידך!

תורה מלבד ערכה העצום, היא סגולה לפרנסה, ואמרו: דורות הראשונים שעשו תורתם קבע ומלאכתם ארעי, זה וזה נתקיימו בידם, דורות האחרונים שעשו מלאכתם קבע ותורתם ארעי. זה וזה לא נתקיימו בידם (ברכות ל"ה).

ה' יעזור לרוצים לשוב אליו - שישבו, ולנרדמים יתן רצון לשוב. מי שמרגיש שהכסף אינו שלו, אלא פיקדון שהפקיד בידו בורא העולם. הרי אינו מרגיש

שכסף נלקח ממנו - אלא פיקדון, ומובן מאליו שהפרש רב יש בן שתי ההרגשות.

נזכרתי עכשיו. שרבנו יונה ז"ל משתמש בנקודה זו לעניין צדקה, והוא אומר בערך כך: על האדם להרגיש כאילו איזה נדיב נתן לו אלף זהובים, וציווה עליו שאת הרוב ייקח לעצמו. וחלק יחלק לעניים, נמצא שחלק המיועד לעניים הוא רק פיקדון בידך - וממון של העניים הוא. ואילו היה האדם זוכה להבין כך, היה מצוות הצדקה קלה עליו בהרבה.

ושוב אזכיר, שלימוד התורה הוא סגולה לכל טוב, וכל המרבה הרי זה משובח - הן ברוחניות והן בגשמיות, וח"ו לחשוב שבגלל מצווה יבוא הפסד.

אמונה, תשובה לתשובה

הרה"ק רבי ישראל משה מדארג שליט"א

מקובל מהבעל שם טוב שכל אדם שעובר איזה קושי וצער, והוא מתחזק באמונה וביטחון שהכל לטובה ומחפש למצוא את הטוב בתוך הקושי, הוא זוכה שהכל יתהפך לרחמים וזוכה לראות את הטוב בפועל ממש.

אבל אם האדם חוטא, קשה לו מאד להתחזק ברוחניות ובאמונה כמו שכתבו חז"ל (במסכת יומא לט) "עבירה מטממת ליבו של האדם" ופירש רש"י "אטמת וסותמת מכל חכמה", וידוע מה שכתב הרמב"ן (האמונה והביטחון פ"א) "שהחכמה והביטחון ממקום אחד יהלכו", ולכן כל זמן שאדם שקוע בחטא הוא לא יכול להאמין ואם אין בו אמונה וביטחון בישועה אזי הדרך לישועה רחוקה ממנו, וכשאדם שב בתשובה, ומתחזק בכל מאודו באמונה שלימה ופשוטה, אזי מתהפכים כל הדינים לרחמים גדולים והוא מסתייע ממעל בכל מילי דמיטב, וזה הביאור למה שכתוב: "שובה ישראל עד השם אלוקיך" - שובה ישראל - תשוב בתשובה עד שתזכה להאמין באמונה שלמה ש- השם אלוקיך - שתאמין שאף אלוקיך שזה מידת הדין הם גם כן מגיעים משם הויה שזוהי מידת רחמים והכל לטובה. והסיבה שאתה צריך להתאמץ ולהאמין היא כי כשלת בעוונך - מאחר שנכשלת בחטא הסותם את ליבך מחכמת האמונה על כן תשוב עכשיו בתשובה שלמה כדי לשוב לאמונתך באלוקים בשלימות.

למקסם את היום

הרב יצחק פנגר שליט"א

אישה עצרה ליד חנות פרחים על מנת לקנות פרחים, ולעשות משלוח שיגיע לאמה האלמנה, המתגוררת כשלוש שעות נסיעה משם.

מיד כשיצאה מן החנות לעבר מכוניתה, היא הבחינה בילדה קטנה שיושבת בצמוד לכניסה. היא שאלה אותה - מה קרה? האם משהו לא בסדר? הילדה ענתה שהיא רצתה לקנות ורד בשביל אמא שלה, אבל יש לה רק שלושה שקלים, וורד אחד עולה חמישה שקלים. האישה חייכה, ואמרה לה: "בואי איתי, אני אקנה עבורך את הוורד".

האישה קנתה לילדה הקטנה את הוורד. כשהן עזבו את החנות, האישה הציעה לילדה שהיא תקפיץ אותה עם הרכב לביתה. הילדה ענתה: "אני אשמח, תוכלי לקחת אותי לאמא שלי".

הילדה הדריכה אותה כיצד לנסוע, עד שהן הגיעו לבית הקברות, שם יצאה הילדה כדי להניח את הוורד על הקבר הטרי של אמא שלה...

כאשר האישה הורידה את הילדה לאחר מכן בביתה, שהיה בסמוך, היא סובבה את הרכב, חזרה לחנות הפרחים וביקשה לבטל את המשלוח, שכן היא רוצה להביא את הפרחים לאמא שלה בעצמה. היא אספה את הפרחים ונסעה שלוש שעות כדי להגיע לבית אמה, ולתת לה את הפרחים ביד.

כתוב בתורה "ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה", אם יש לכם משהו שאתם רוצים לעשות, או צריכים לעשות, קחו אחריות. הפסוק מתחיל בלשון יחיד, "ראה אנכי נותן...", אף על פי שכל הפרשה מדברת בלשון רבים. ללמדנו שכל אחד מאתנו צריך לחשוב שהוא האדם היחיד שיכול לעשות את זה. תחשוב שאתה האדם היחיד בעולם שיכול לעשות את מה שמוטל עליך. דבר שני, אל תדחו - "...נותן לפניכם היום!" תחשבו שיש לכם רק היום. כשאתה אומר לעצמך "בעזרת השם... מתישהו אני אעשה את זה", אתה אף פעם לא תעשה את זה. תעשה את זה היום!
בכל יום ישנן הזדמנויות, אל תפספסו אותן. אל תשאלו מה המינימום שאתם חייבים לעשות, אלא תשאלו מה המקסימום שאתם מסוגלים לעשות, ותעשו כל דבר בצורה הטובה ביותר.

החזירני... קרבני...

הגאון רבי חיים פרידלנדר זצוק"ל

אומרת הגמרא בשבת: "הנותן מתנה לחבירו צריך להודיעו", מפרש רש"י: שמתוך כך יהא אוהבו. יש לומר טעם נוסף: מקבל מתנה שאינו יודע שקיבל, ומה קיבל, אינו יודע לנצל את המתנה כדבעי, והרי זה דומה למכניס כסף לכיס חבירו והלה אינו מרגיש בכך, כי לא זאת בלבד שהמקבל לא ישמור על הכסף, אלא גם לא יוכל להשתמש בו וליהנות ממנו. נותן המתנה מעוניין להנות את המקבל שיוכל לנצל את המתנה בצורה המרבית. לשם כך עליו להודיעו, ואין די שיוודיעו אלא צריך הוא גם להסביר לו את ייעוד המתנה וכיצד יוכל לנצלה כראוי.

תשובה - מתנה גדולה וחשובה היא, אותה העניק ה' לעמו מאהבתו אותם והיא המקרבת אותם אליו. לפיכך אנו חייבים תחילה ללמוד ולדעת את מהותה, שאם לא כן לא נוכל לנצלה ולהפיק את מלוא התועלת ממנה.

המב"ט בספר בית אלוקים כותב: "חקרנו על גדר התשובה ומצאנו נכון ושלם, והיא קרבה לה' מריחוק החטא. והרצון במילת קרבה היא היות כוונת השב בתשובה להתקרב אל בוראו שנתרחק ממנו בעוברו על דבריו, ולא להינצל מן העונש על מה שעבר, - ולא כמו שמובן באופן שטחי שתשובה היא לשוב למחוק החטאים כדי לזכות ביום הדין - כי אם הכוונה היא לכך אינו מתקרב לה'", "כי החוטא, שתיים רעות עשה, רעה לעצמו שיענישהו הא"ל יתברך - החטא עצמו שעליו מקבל את עונשו - ורעה גדולה מזו שהכעיס את בוראו במה שעבר על ציוויו... וא"כ השב בתשובה צריך לתקן את אשר עוות בשתיים הרעות, ויותר ממה שהכעיס את בוראו, שירצה אותו ויתקרב אליו בתשובה".

"רצון" זו קרבה, כמו אדם הרוצה בחבירו, מרגיש הוא קרבה אליו, כך כאשר השי"ת רוצה באדם אזי הוא קרוב אליו. כעם של ה' זהו הריחוק ממנו יוד. נמצא כי בעבירה שעושה נגד רצונו גורם להיפך קרבה - ובכך מתרחק מה' - והיפך הרצון הוא הכעס, תוצאת העבירה. העובדה שהכעיס את בוראו ומתנתק ממנו - חמורה יותר מעצם העבירה, כי הוא

ממכעיס השי"ת. - "וכל עוד שלא היתה כוונתו לרצות על מה שהכעיסו אינה נקראת תשובה" - השב רק מחמת פחד העונש, זו עדיין אינה תשובה שלימה, כיון שחושב רק על עצמו - איך להיפטר מן העונש. כל זמן שאינו חפץ לרצות את ה' ולהתקרב אליו - אין זו "תשובה" אמיתית ושלימה. "כיון שלא שב למה שהיה קודם החטא, שלא היה כועס עליו האל יתברך ואינו קרוב אליו" - תשובה כמשמעה: לשוב, לחזור לקדמותו, למצב שהיה קודם החטא. "וענין ההקרבה הוא שישים אל ליבו, כי גם שלא היה מענישו הא-ל ית' על חטאו לא היה רוצה לחטוא שלא לעבור על מצות בורא עולם". - תשובה בשלימות היא זו שחפץ האדם להתקרב אל ה' ולעשות רצונו, אפילו לא היה קיים עונש על החטא. עצם הידיעה שפעולה זו שיעשה תרחק אותו מה, בכוחה למנוע ממנו לעשות מעשה כלשהו נגד רצון ה'.

"וישאל ממנו מחילה" - ואם חטא מבקש מחילה גם לולא היה השי"ת מעניש - וירצה אותו בדברים - גם מאותה סיבה שחפץ בקרבת ה' - כמו שנאמר: "קחו עמכם דברים" - תרצוהו בדברים, ועל ידי כך - "ישבו אל ה'", כלומר תשובתכם תהיה מכוונת לרצות את ה' - לשוב אליו - לא על שלא יענישכם על חטאתכם אלא להתקרב אליו כנוצר, כי החוטא נקרא רחוק ובשובו נעשה קרוב..."

"...ולכן נאמר בענין התשובה לשון 'עד' ו'שבת עד ה' אלוקיך', כלומר שוב ממקום שנתרחקת והיה קרוב אליו, כי בכוח התשובה מתקרב האדם לא-ל יתברך מעט מעט - הדרך רחוקה, אבל יש בה שלבים שלבים, וכל צעד שמתקרב הרי הוא מתקרב אל ה' - עד שמגיע - למטרה הסופית אל השיא. - להשיג היותו לפני כסא כבודו - שהיא הקרבה הגדולה ביותר - וכמו שאמרנו גדולה תשובה שמגעת עד כסא הכבוד, דכתיב: 'שובה ישראל עד ה' אלוקיך' עכ"ל - כבר בתחילת התשובה צריך לדעת את הכיוון, ולשאוף להגיע עד ה'! לשוב אל המצב שהיה בקדמותו קודם החטא.

יש להבין, לאחר שנתבאר כי תשובה היא לחזור למצב שהיה קודם החטא, א"כ כיצד שייך "לשוב עד ה'", וכי מתי זכינו לקרבה כזו של "עד כסא הכבוד" שנוכל לשוב אליה?

אכן כך הוא: הנשמות חצובות הן מתחת כסא הכבוד. "והנה הם חלק אלוך ממעל ודאי ודבקות בו יתברך... ומתאחות בו תמיד מצד היותו שורשן ומקורן". אלא לפני רדתן לעוה"ז יש חסרון גדול בדבקות הנשמות בהשי"ת, כי הן בושות בדבקותן - כבושת מקבל הצדקה, וכשניים ההופכים פניהם זה לכאן וזה לכאן, אות לריחוק... כדבר שאינו כל כך חביב, כדי לבטל בושה זו, כותב בעל המסילת ישרים: הורדו הנשמות לעוה"ז למקום שרבים המרחיקים והמפרידים מהדביקות בהשי"ת, וכל עבודתנו היא לחזור לדביקות בהשי"ת, בדרגה השלימה ביותר של דביקות.

זוהי הכוונה בדברי חז"ל שתשובה מגעת עד כסא הכבוד, מפני שעל ידה חוזרים אל הדביקות הראשונה בהשי"ת וביתר שאת. נמצינו למדים שמהות התשובה השלימה ועיקרה היא התקרבות וחזרה אל ה' ויסוד זה מבואר בברכת התשובה שאותה הקדימו חז"ל לבקשת הסליחה. "השיבנו אבינו לתורתך" - ה' קרוב אלינו כאב. קרבה זו באה לידי ביטוי באופן מיוחד על ידי שנתן לנו את תורתו, כי בכך ניתנה אפשרות ביד האדם להתקרב יותר ויותר אל השי"ת.

"וקרבנו מלכנו לעבודתך" שיקרב אותנו אליו כדי שנוכל לעבדו כי כל עבודת ה' מטרתה היא הקרבה אל ה', ואנו צריכים את הקרבה הזאת כי בלי קירוב מצדו ית' אין בנו הנבראים היכולת לעבוד את מלך רם ונישא. - "והחזירנו בתשובה שלמה לפניך" - פי' החזירנו למצב שהיינו לפניך, ובזה נמדדת שלימות התשובה.

מפתח התפילה

הרב משה מרצבך שליט"א

היה אברך שהיתה לו שאלה הלכתית. אמרתי לו ששאלה כזו יש לשאול את מרן ראש הישיבה הגראי"ל שטיינמן זצוק"ל.

כידוע מרן זצוק"ל היה רב גובריה בכוח הפסק, שהיו נהירים לו חדרי השולחן ערוך על נושאי כליו. אותו אברך אמר שיש לו אימתי דרביה ללכת בעצמו, ולכן הצעתי לו להתלוות אליו.

דפקנו על דלת ביתו של מרן. היה זה בשעה אחת-עשרה לפני הצהרים, ידענו שמרן עומד לקראת אמירת השיעור בישיבת פוניבז' לצעירים, אך היות והשאלה דרשה מענה קצר, אמרנו שודאי יתאפשר לו להשיב על כך לאלתר.

הדלת נפתחה, דמותו של מרן זצוק"ל נגדנו, עומד בפתח, כשהגמרא פרושה על ידיו, אולי ביקש להספיק לעיין גם בדרך לדלת, או שמא חשב שכך יוכל לרמז שאין שעתו פנויה.

שאלנו את השאלה בחטף, מרן הרהר קלות ואמר: "זו לא רק שאלה הלכתית, הכנסו נא". התנצלנו שודאי מרן ראש הישיבה ממחר להכין את השיעור, אך הוא בקשנו להיכנס - האמת שהיינו המומים, שכן מאחורי השאלה ההלכתית עמדה באמת בעיה נוספת מורכבת ומסובכת, אך השאלה לא חייבה את הקשר בין הדברים. נדהמנו שמרן הבין על אתר שיש כאן ענין מעבר לשאלה.

מרן ישב עמנו וסיפר, שבעבר עלתה שאלה כזו על שולחנו של מרן הסטייפלר זצוק"ל. בהמשך השיחה הפך בענין על כל צדדיו, יעץ את אשר יעץ והשיב את אשר השיב.

כעבור מספר שבועות, חלף מרן ליד בית הכנסת 'איצקוביץ'. האברך הלה בדיוק עמד שם מתעכב לצורך קניית דבר מה בדוכן. מרן הבחין בו, פנה אליו והתעניין אודות הענין ההוא האם כבר הגיע לפתרונו. האברך הניד בראשו כאומר שעדיין לא. מרן ביקש ממנו לסור אליו שנית.

האברך עשה כבקשתו. כשהגיע אל מרן פרץ בבכי על הקושי שהוא נתון, כשנוסף על הקושי הנ"ל השתרגה עלתה על צווארו בעיה נוספת הקשורה לענייני ממון. עודו מדבר ומספר, פנה אליו מרן ואמר לו: "אבל אתה יודע שרבים מקנאים כך?!"

"בי מקנאים? במה? וכי מה יש לקנא בי - במר גורלי?". - "כן", השיב מרן. "הרי בוודאי שבמצב הזה התפילות שלך הן בהכנעה... הלא ידעת ערכן של תפילות שנאמרות בהכנעה? הלא לא יסולאו מפז! וכי אין לא יקנאו כך על התפילות האלו, שהנן יקרות מפז ומפנינים?"...

אותו אברך, סיפר לי את סוף המעשה כעבור שנים רבות. הבעיות באו ברוך השם על פתרונו, מרן ליווה אותו יד ביד לכל אורך התקופה הקשה בעצה פרטנית ובתושיה.

"אבל מאותו יום היה האברך הזה לבריה חדשה, היה באמתחתו 'מפתח' לכל עת מצוא - מפתח התפילה.

הוא היה ל'מתפלל'... ואיש לא ידע את סודו, מה הוא המשפט שפתח בפניו שערי תפילה..."

הסתר פנים

הרב זאב גרינוולד שליט"א

הנהגתו של הבורא פרוסה על פני כל החיים, אולם רק עין בוחנת תצליח להסיר את המחיצה המבדילה בין הבורא לברואי ולהבחין בהשגחה הפרטית המנווטת את כל המתרחש בעולם.

האמונה בה' מקנה לחיים תכליתיות, תקווה ומשמעות. אך יחד עם זאת, קיים בעולם הסתר פנים שבלעדיו היתה נשללת מאיתנו הבחירה החופשית, וכפי שנאמר "והסתרתי פני מהם" (דברים ל"א, י"ז).

חוסר בהירות ואי יכולת להבין את המאורעות נקראים "הסתר פנים". במצב זה, במקום לראות את ידה המכוונת של ההשגחה העליונה הניצבת מאחורי המאורעות, צפה ועולה המחשבה לנוכח המתרחש בעולם, שמא ח"ו עזב אותנו ה'. האדם מטבעו מעוניין להסביר שלכל פרט יש סיבה, ולכן אדם שאינו מבין את תכלית סבלו, קשה לו הסבל שבעתיים. - הבנת פשר הסבל מעניקה לאדם כוחות מחודשים המאפשרים לו להתגבר על צרותיו. אדם יהיה מוכן לעבור ניתוח מסובך ומסוכן אם הוא ישתכנע שהדבר נעשה לטובתו. תלמיד יהיה מוכן לקבל עונש אם הוא יחוש שהעונש אינו שרירותי. לעומת זאת, כאשר האדם סבור שכל מה שמתרחש הוא מקרי וחסר תכלית, הוא עלול להתיאש.

רופא וינאי ידוע ששהה באושוויץ במשך כשלוש שנים, נשאל לאחר המלחמה, מדוע בין האסירים אשר שמשו בתפקיד "קאפו" בגיא ההריגה לא היה אפילו רב אחד? מה היה סוד חסינותם של אותם אנשים, בו בזמן שאנשים משכילים אחרים שיתפו פעולה עם הנאצים, והתאכזרו לאחיהם היהודים, בנסיונם להיוותר בחיים? ענה להם אותו רופא: אדם שמבחין בתכלית בכל מה שקורה לו, אינו מאבד את צלם האלקים. הוא יבכה, הוא יכאב, הוא יצעק, אולם הוא לא יתייאש.

האסונות וייסורי התופת בשואת דורנו הצמיחו בלב רבים, לדאבון לב, את מסקנת הכפירה באלוקי ישראל. עוצמת השואה וחריגתה מעבר לכל מה שנתפס בהיגיון האנושי, גרמו להם לפקפק בקיומה של השגחה אלוהית. אך שימו לב! גם את הפרט הזה, המתקשר להתרחקות מהאמונה בעקבות האסונות, מתאר משה בצו האלוקים: "ואמר ביום ההוא, הלא על כן אין אלוקי בקרבי מצאוני הרעות האלה" (שם י"ז). "אין אלקי בקרבי", הוא חוסר האמונה.

אילו היינו רואים את הנהגת ה' באופן מוחשי, היתה נמנעת מאיתנו הבחירה, ועבודת ה' היתה נעשית כמתוך כפיה. הידיעה הבהירה היתה מאלצת את האדם לפעול כפי שהוא מצווה על ידי ה', ולא היה נותר רצון כלשהו להמרות את פי ה'.

עלינו להחדיר ללבנו את הידיעה שדווקא חוסר הבהירות הוא המקנה לחיינו את ממד הבחירה, והוא המאזן את העבודה הרוחנית בעולמנו.

מחשבותיו של הבורא עמוקות הן, מחוללות הן מהלכים היסטוריים חובקי זרועות עולם, מתכננות הן מהלכים הנותנים את אותותיהם לדורות. את גורלו של עם ישראל ואת צעדיו בגיא הייסורים לקראת גאולתו השלמה ניתן להבין רק בעין הבוחנת את הדברים מתוך אמונה וביטחון בבורא.